

Свято української писанки

Сценарій масового заходу

Кімната прикрашена вишитими рушниками. На столі – виставка писанок, крашанок, дряпинок, мальованок і крапанок. На стенді – виставка малюнків, вишиванок.

Читець: О писанко! Ти символ України!

Любові й миру вірна берегиня!

Ти – воскресіння весняний цілунок!

Ти – мамин великодній подарунок.

Несеш ти людям радість веселкову,

Всміхаєшся крізь хмари Бога словом,

Й коли тобою хата наша сяє,

В душі у нас світанок розцвітає.

Тебе із нами разом убивали,

Підковами залізними топтали

Та смерті ти не віддала життя

В ім'я народу, правди й майбуття.

І згинуть всі, хто зло на світі сіє,

А писанка добром весь світ зігріє,

За нею вічність, небо, Україна.

Вона плека в душі дитини,

Вона любові й миру берегиня,

І серця нашого поезія й святиня.

То й хай по світу символ України

Несе проміння сонячне людині,

Суцвіття веселкові всюди сіє,

І Землю всю теплом добра зігріє!

(„Писанка” Г. Маняко, США)

1 ведуча: Навесні, коли все оживає, забрунюються, як веселиться з синіми небесами і водами, зеленіє оновлена земля, приходять до нас Великодні свята! Ми христосуємося, зичимо один одному щастя, здоров'я і обмінюємося великодними яйцями, цокаємося: чия витриваліша. З великодним яйцем йдемо в поле – аби на полі був добрий пожиток, до худоби – аби худоба множилася, кладемо в дитячу купіль – аби дітки росли

здоровими й розумними, ставимо на святковий стіл – аби в родині були спокій і добро, аби в кожній світлиці панувала злагода! Їх даруємо коханим, друзям на знак уваги й приязні, кладемо на могилки – аби душі близьких нам людей не почували себе самотньо.

2 ведуча: Звичай розфарбовувати яйця прийшов до нас з сивої давнини і втілює уявлення народу про єдність небесної і земної сфери, про красу нашої землі. Свій початок він бере з сивої давнини, від прадавніх вірувань нашого народу. Під час розкопок археологи знаходили розфарбовані й розмальовані глиняні яйця, історія яких вимірюється тисячоліттями. Пізніше почали виготовляти їх на яйцях лелек, бо вірили, що лелека приносить в дім радість, то й писанка на такому яйці буде оберігати оселю від злих духів.

1 ведуча: Поклоніння пофарбованим яйцям відоме багатьом народам світу. Ще в дохристиянський період у слов'ян існував звичай: весною, коли святкувався прихід нового року, дарувати один одному “красні яєчка” – крашанки. Цей обряд був пов'язаний з народним уявленням про яйце, що було символом весни, сонця, перемоги життя над смертю, відродження природи і було особливим божеством Хоросом, “Великим Хоросом”, який в пантеоні святих займав провідне місце. “Красні яєчка” дарували на знак перемир'я, побажання здоров'я, краси, сили, врожаю; застосовували як запобігання від стихійного лиха, переляку, наговору, для лікування хвороб. На Слобожанщині наречений дарував писанку своїй судженій, як символ нового життя. А на Полтавщині мати дарує писанку кумі, “викуповуючи” у неї свою дитину після хрещення.

2 ведуча: Після прийняття християнства, як офіційної державної релігії, релігії, відбулося календарне стикання давніх язичних свят з новими християнськими. Церква пристосувала язичний культ писанки, як знака сонця і оновлення життя і ввела його у свято Великодня як символ

Христового воскресіння.

Мабуть важко знайти людину, яка б не згадувала весняні дні дитинства, коли, зустрічаючи теплі промені сонця, запах вогкої вранішньої землі, мати ставила на стіл пахучу паску чи “бабку” в оздобленні зелених паростків та яскравих крашанок або писанок. Це свято – мудра народна традиція, яка живе з прадавніх часів.

1 ведуча: Існує багато легенд про писанки і крашанки. Хто небудь знає якусь з них?

1 учасник: За одною з легенд, найперше яйце мало всередині не жовток із білком, а зародок цілого світу. Здавна вони були символом весняного відродження природи, зародження життя. З тієї хвилини, коли на яйце наносили орнамент, воно переставало бути простим яйцем, а ставало предметом магічного обряду, своєрідним оберегом. Наші предки вірили у чарівну силу писанки і крашанки. Їх клали на вікні, щоб не було пожежі в хаті; у воду при першому купанні дитини, щоб дитя здоровим росло; закопували у землю перед посівом і коли знаходили під час обжинків, то було доброю прикметою.

2 учасник: Інша легенда розповідає, що коли Ісуса розіп’яли на хресті, з його ран точилася кров. З кожної її краплі виникла червона крашанка. А сльози Матері Божок, яка стояла під хрестом, молилася і Гурко плакала, капали на ті червоні крашанки і кожна з них перетворювалася на чудову писанку. Забравши всі писанки та крашанки у хустину, Богородиця пішла до Пілата просити дозволу поховати свого сина. Дорогою вона дарувала писанки дітям і наказувала їм жити в злагоді та мирі. Прийшовши до Пілата, Матір Божа зомліла, а писанки з хустинки розкотилися по всьому світу. З того часу наші матері, бабусі та сестри

саме до цього дня фарбують крашанки та розписують писанки до Великодня – свята Воскресіння Ісуса Христа. Після того, як їх разом із великодньою паскою (куличем) освятять у церкві, їх дарують родичам, знайомим і друзям, навіть просто зустрічним, зі словами „Христос Воскрес!”. А ті їм відповідають: „Воістину Воскрес!” і щиро дякують.

3 учасник: А я чув іншу легенду. Коли Ісуса було схоплено, Матір Божа прийшла до Понтія Пілата з проханням віддати їй сина. За звичаєм, за це вона принесла в фартушку дари: 12 яєць, тобто те, що було в неї. Пілат вагався, він боявся іудеїв. Нарешті, він відповів: “Ні, я не віддам його тобі”. З розпачу у Марії опустилися руки і писанки покотилися по бруківці. Від цього на низ з’явилися подряпини. Коли Матір Божа підбрала їх і побачила в цьому знак Господень, віднесла апостолам-учням Ісуса, промовивши: “От знак Господень, Він воскресне!”

4 учасник: А на Буковині побутує легенда про Щезника, прикутого в глибокій гірській печері. Кажуть, що прийшов він на землю з самого пекла, щоб повинищувати людський рід. Та поки йшов, втомився, заліз в глибоку печеру перепочити і там міцно заснув. А добрий Чугайстер знав, чого він загостив на землю, підійшов і сонного прикував до скелі. Щезник ішов і сонного прикував до скелі. Щезник схопився, але ланцюги не пускають. Він люто пирснув вогнем, а Чугайстер йому каже: – Сиди, мой, тихо і чого сюди приплився? Думаєш, не знаємо, чого хочеш? Але по-твоєму не буде. Будеш тако-о тут сидіти, доки люди живуть у згоді, помагають одні одним, працюють, святкують, пишуть писанки... Сказав і пішов, а Щезник сидить і чекає, коли-то ті люди подуріють. І, знаєте, як лиш десь там на світі почнеться війна – ланцюги на Щезникові попускаються. Він тішиться, що скоро звільниться, але як лиш на Великдень задзвонять дзвони, як всі йдуть до церкви, з писанками, з пасками, ланцюги стають ще міцнішими. І як люди писатимуть кожного року

писанки, як допомагатимуть одні однім, Щезник буде сидіти там поки світу й сонця, бо лиш один Чугайстер знає, де він сидить, але Чугайстер ніколи не випустить його, бо любить людей...

1 ведуча: Великодні яйця – це звичайні пташині яйця, які розписують мініатюрними орнаментами за допомогою воску спеціального інструменту (писачка) і барвників. Відповідно до техніки розфарбування такі яйця мають різну назву. Так, писанка походить від слова “писати”. Крашанка – яйце одного кольору. Дряпанка – видряпується гострим предметом малюнок на крашанці. Крапанка – накрапуються воском крапочки. Мальованка – яйце, розмальоване пензлем.

Розфарбовані яйця є вісником добра, надії, й радості, що реалізується в кольорах, лініях, візерунках, ритмах орнаменту, але крім культового значення, вони є також одним з найдавніших різновидів народної творчості.

Оберігають людей від зла! Кожен колір, кожна лінія в них вселяє конкретні почуття й думки. Кожна фарба в писанці має своє життя, свою символіку, своє окреслення радості. Сьогодні мало хто вміє читати писанки і ми навіть не здогадуємося, як багато може розповісти нам той чи інший малюнок, адже писанки – це шедеври мініатюрного живопису, в яких народ виявив свій мистецький геній, свою здатність до творчого осмислення, художнього узагальнення навколишнього світу.

Читець: Розмалюю писанку, розмалюю.

Гривастого коника намалюю.

Розмалюю писанку, розмалюю.

Соловейка-любчика намалюю.

Розмалюю писанку, розмалюю.

Різбляну сопілочку намалюю.

А сопілка буде грати,

Соловейко щебетати,

А гривастий кониченко танцювати.

1 ведуча: Символіка писанок багатюща і у кожному регіоні вона своя. Але є й загальновідомі: це “баранячий ріг” – символ сили, спіраль – символ космічної сили, “дерево” на зеленому тлі – символ потрібності людям, захисту, допомоги, вічного оновлення. Велике охоронне значення мають знаки птиць, оленів, коників, хрестів.

2 ведуча: Найпоширенішою в нашій країні є техніка розпису воском за допомогою “пензлика” або “патичка“. Для фарбування роблять відвари з різних рослин, кори дерев. Наприклад, “жовтило” готують з кори дикої яблуні та відвару гречаної полови, з горицвіту, ромашки та звіробою, бруньок осики. Варять і лушпиння цибулі – що більше лушпиння, то темніший колір, аж до оранжево-коричневого. Синій колір дають бруньки вільхи, ліщини або волоського горіху. Чорний барвник одержують з відвару волоського горіху. Чорний барвник одержують з відвару коріння кропиви та вільхи. Використовують латаття, зелене жито, дубову кору. Для міцності до таких фарб додається хлібний чи буряковий квас або оцет. Щоб фарба краще бралася, шкарлупу яйця перед розписуванням протравляють оцтом або галуном (капустяним квасом). Зараз використовуються анілинові барвники.

Писанкарка: (розповідь супроводжується показом): А ви знаєте, як розписати писанку? Щоб розписати писанку, потрібно мати: куряче яйце, писачок, віск, свечку, скляні баночки, ложки, ганчірки, олівець, набір розчинних природних барвників.

Для крашанок і писанок найкраще вибрати білі гладенько яйця без тріщин, плям, потовщень. За традицією відбирають яйця молодої курки, яка перший рік несеться і яйця в неї крупніші. Їх потрібно вимити у ледь теплій воді з додаванням питної соди, витерти ганчіркою і зачекати поки поверхня яйця повністю просохне. Тепер його можна розписувати.

Спочатку треба вибрати орнамент і олівцем поділити яйце на кілька геометричних площин. Олівцем же намалювати вибраний малюнок. Віск на писанку наносять за допомогою спеціального інструменту – писачка. Його можна легко виготовити із залізного наконечника звичайного шнурка, прикріпленого до заготовки з олівця. У олівці розпеченим шилом випалюється дірочка, в яку і вставляється наконечник.

Можна виготовити пензлик за допомогою “позлітки” – фольги (10 на 10 мм), швацької голки, патичка-держачка (розміром з тонкий олівець) і міцної нитки. “Позлітка” вигладжується ножем і накручується на голку, яка під прямим кутом встромляється у шаринку в патичку. Голку з “позліткою” туго прив’язуємо ниткою до патичка. Після цього голку витягуємо, залишаючи порожнисту трубочку з “позлітки”, і “пензлик” готовий.

Потім у невеличку посудинку кладуть шматочок бджолиного воску, ставлять її на маленький вогонь. Віск має бути гарячим, але не кипіти. Писачок або пензлик вмочують у розплавлений віск і наносять ним контур орнаменту. Можна діяти інакше: на ніготь великого пальця лівої руки наліплюється шматочок воску. Сидячи біля каганця або свічки і тримаючи в лівій руці чисте, вже потравлене яйце, правою рукою нагрівають у полум’ї кінчик “пензлика”, швидко встромляють його у віск на великому пальці. Трубочка заповнюється рідким воском і ви кінчиком “пензлика” проводите лінії орнаменту на шкарлупі.

Призначення воску – оберегати шкарлупу яйця від фарби. Яйце з нанесеним воском обережно кладемо на ложку і опускаємо в скляночку з найсвітлішою фарбою, яка повинна бути холодною, щоб віск не розтанув. Витримуємо 3-5 хвилин. Далі восковий малюнок наноситься знову для наступного кольору і весь процес повторюється, Але яйце занурюється у іншу фарбу. Фарбування починається з найсвітлішого кольору і закінчується найтемнішим. Після закінчення нанесення фарби, яйце трохи підігріваємо і віск обережно витираємо м'якою ганчіркою, і ось – писанка готова!..

Найпростіший спосіб декорування писанки – це “дряпанки”. На пофарбованому яйці за допомогою голки або іншого металевого вістря евого вістря зішкрябується фарба відповідно до обраного візерунку.

2 ведуча: Кожен колір на писанці має своє символічне значення. Чорний і коричневий колір символізує землю, її родючість; червоний – радість життя; жовтий – врожай та небесно світила; блакитний і синій – небо, повітря, воду; зелений – весну, рослинний світ. Чорний з білим – знак пошани до душ померлих.

На Пасху люди обмінюються крашанками, дряпанками, крапинками, мальованками і писанками, дарують їх один одному з найкращими побажаннями.

Читець: Щоб з Великоднем прийшло

Щастя в вашу хату,

Щоб у вас завжди було

У родині свято!

Нехай вам писанки несуть

Сонетка красчок,

Нехай всміхаються боки

Золотих яєчок!

1 ведуча: Вважається, якщо вистояти з крашанками чи писанками нічне й ранкове Богослужіння у перший день Велико дня, тоді вони не зіпсуються багато років.

1 читець: Українська писанка – як дитяча пісенька,

Як бабусина казка, як матусина ласка.

Сяду собі скраєчку і розмалюю яєчко.

Хрестик, зоря, віконце – і стало воно мов сонце.

2 читець: Котилася писаночка,

З гори на долину.

Прикотилася простісенько

До нас у гостину.

А за нею йде Великдень,

Несе балу Паску.

Дзвонять в дзвони

Розсипають радощі і ласку.

Дівчинка: Гарна писанка у мене,

Мабуть кращої нема.

Мама тюльки помагала,

Малювала я сама.

Змалювала дрібно квіти,

Вісім хрестиків малих

І дрібнесеньку ялинку

Й поясочок поміж них...

Хоч не зразу змалювала,

Зіпсувала п'ять яєць –

Та як шосте закінчила

Тато мовив: „Молодець!”

Я ту писанку для себе

Для зразочка залишу.

А для тата і для мами

Я ще кращу напишу!

Хлопчик: Спекла мама на Великдень

Біленькі паски.

А я куплю фарб і напишу

Гарні писанки.

Розмалюю на писанках

Квіти, ялинки

І роздам їх на Великдень

Поміж діточки.

А братові маленькому

Дам писанки дві,

Щоб качав їх по зеленій,

Розкішній траві.

1 ведуча: Велику радість приносять пофарбовані яєчка як дітям так і дорослим. Вони обмінюються ними, вихваляються, граються. А найбільша розвага з поміж інших – це биття яєць.

Читець (супроводить віршем дії групи дітей і дорослих):

Стали швидко у кільце,

В кожного в руках яйце.

Марті випало на славу

Розпочати цю забаву,

Дуже милу, престару

Великодню гру.

Ходить дівчина кільцем

І постукує яйцем...

Що не стукне – трісь та трісь –

Яйця тріскають чиїсь.

Мартине ж – ціле, тверде.

Марта радо далі йде.

Стук – стук – стук...

І раптом – хрусь!..

Гру продовжує Петрусь.

Стукнув всього разів три

І так само вийшов з гри.

За Петром пішов Максим,

Декілька дівчат за ним...

В Олі писанка ціла,

Оля всіх перемогла!

І тепер, відомо всім, –

Всі за стіл до Олі в дім!

Їсти яйця, все, що є...

Пригощає той, хто виграє!

Всі учасники йдуть до столу з виставкою великодніх яєць.

Визначаються і нагороджуються переможці виставок.

Використано матеріали науково-практичної конференції

“Писанка – символ України” з Міжнародного з’їзду писанкарів